

Arheološko nalazište Veliki majdan, Trepče

Ago Mujkanović i Admir Agić, Tešanj 2018. godina

Rezime. Arheološko nalazište Veliki majdan je jedno od prvih arheoloških nalazišta na općini Tešanj i jedna od rijetkih paleolitskih ostava otkrivenih u BiH. Nalazište je smješteno je u sjevernoj Bosni, u istočnom dijelu općine Tešanj na zapadnim obroncima Trebačkog brda. Nalazište je locirano na padinama poznate paleolitske lokacije brda Trepče na kome i u čijoj blizini se nalazi nekoliko arheoloških nalazište iz paleolita.

Ključne riječi. Paleolit, musterijen, rudnik, Trepče

Osnovni podaci

Vrsta nalazišta: paleolitska radionica / rudnik

Oznaka nalazišta: AN-TEŠ-028

Koordinate: 44.61686, 18.03152

Nadmorska visina: 397 m

Naziv parcele: Brdo

Oznaka parcele: 972/1

Površina parcele: 5747 m²

Vlasništvo: Porodica Kosović

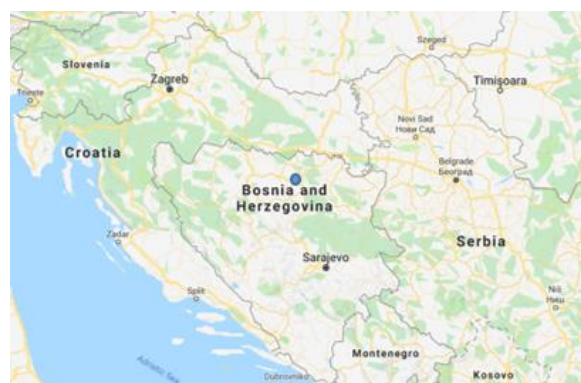
Uvodni dio. Područje općine Tešanj, kao i njena šira okolina, sjeverna Bosna, ima izuzetno bogatu prošlost doseljavanja i življenja. Tragove svog kretanja i zadržavanja na ovome prostoru ostavili su još paleolitski lovci i sakupljači, iz roda homo, čak i dosta prije dolaska Homo sapijensa, naših direktnih predaka u Europu. Sjeverna Bosna se geografski nalazi u okviru centralnoeuropskog panonskog bazena i to na njegovoj južnoj granici. Centralnoeuropski panonski bazen zatvoren je planinskim lancima Karpata, Dinarida i Alpa, osim na mjestima gdje najveća europska rijeka Dunav ulazi, tj. izlazi iz bazena. Sjeverna Bosna je geografska regija ograničena planinskim lancem Dinarida sa juga, rijekom Drinom sa istoka, rijekom Savom sa sjevera i rijekom Unom sa zapada.

SLIKA – Položaj sjeverne Bosne u Centralnoeuropskom panonskom bazenu

Rijeka Bosna je od najstarije prošlosti važna prirodna komunikacija između panonsko-podunavskog prostora na sjeveru, te unutrašnjosti dinarskog područja, odnosno jadranskog zaleđa i istočne obale Jadranskog mora. Doline pritoka Bosne, Usora i Spreča, bile su važni migracioni

pravci, kao i rijeka Ukrina koja povezuje ovaj teritorij sa rijekom Savom i dalje na sjever. Novija istraživanja su pokazala da se elementi kontinuiteta i homogenosti fenomena materijalne kulture češće nalaze kod zajednica koje su smještene u izoliranijim prostorima ili prostorima koji se ponovo naseljavaju, odnosno rekoloniziraju.

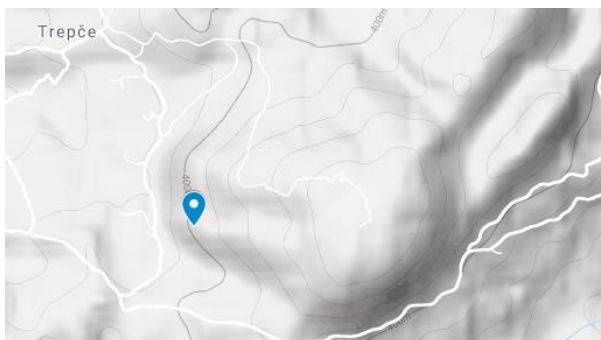

SLIKA – Položaj općine Tešanj u sjevernoj Bosni

Na osnovu do sad raspoloživih podataka i analiza, može se zaključiti da je područje sjeverne Bosne bilo intenzivno naseljavano i naseljen prostor tokom pleistocena. Osnovni dokaz tome je veliki broj arheoloških lokaliteta u dolinama rijeka i njihovih pritoka koje su gusto raspoređene, na kojima su pronađeni artefakti iz raznih doba.

Pronađeni artefakti često su izmješani u slojevima zbog poznatih prirodnih djelovanja, kao i na većini lokaliteta jugoistočne Europe. Ovo mješanje slojeva i artefakata dodatno otežava kreiranje osnove stratigrafske analize arheološkog lokaliteta.

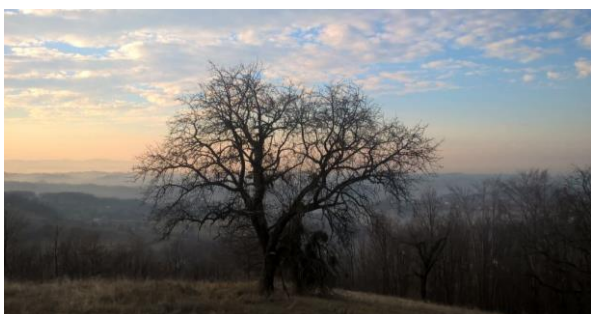
Opis lokacije. Lokacija na padinama zapadne strane Trebačkog brda, livada okružena šumom sa svih strana. Pristup lokaciji sa južne strane. Zapadna strana lokacije je strmina i dosta je nepristupačna. Sa iste strane teče i manji potok.

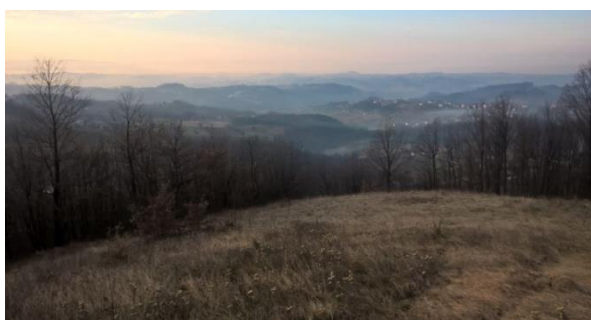
SLIKA – Topografska mapa lokacije prikazana pomoću Google maps

SLIKA – Mapa lokacije prikazana pomoću Google maps

SLIKA – Pogled sa lokacije na sjever

SLIKA – Pogled sa lokacije na sjevero-zapad

Nalazi na lokaciji. 1979. godine od strane Đ. Baslera i njegovog tima izvršeno je nedestruktivno nesistematsko površinsko istraživanje. Paleolitska stanica na čijoj je površini zemlje pronađen veliki

broj obrađenih kremenica među kojima se ističe primjerak musterijanskog šiljka. Rub sječiva obrađen je retušem cijelom dužinom. Lokacija je registrovana u Arheološkom leksikonu BiH.

SLIKA – Pogled na Trebačko brdo i lokaciju sa zapada

Profesor Đ. Basler definisao je lokaciju kao srednje paleolitsku na osnovu pronađenih afitakata. Ovi lokaliteti identifikovani su na osnovu postojanja značajne količine odbitaka, koje čini velika količina korteksa (najčešće preko 50% od ukupne količine odbitaka).

SLIKA – Pronađeno musterijansko ručno sječivo

Velika količina površinski nalaza sugeriše nam na dug život ove lokacije, razne tipove kremenih alatki od koje neke sa sigurnošću možemo uvrstiti u paleolitsku kolekciju, na osnovu načina rada i tipologije kremenih alatki.

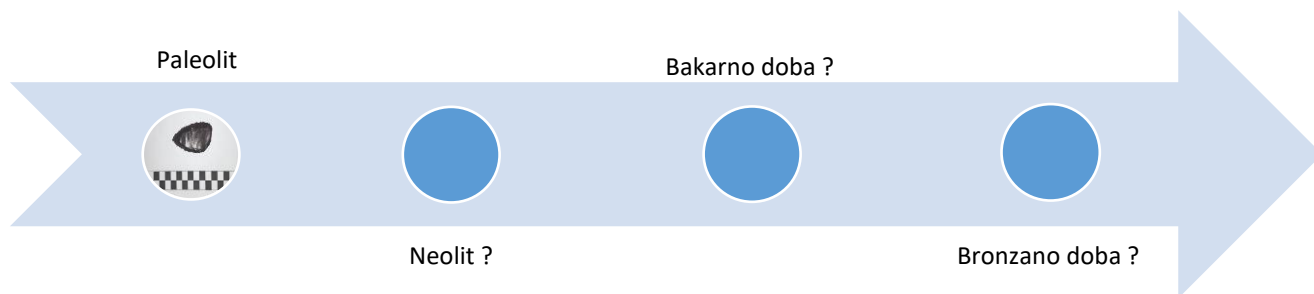
SLIKA – Tragovi obrade tipični za musterijen

Ovaj lokalitet je moguće definisati kao lokaciju za "ekstrakciju i proizvodnju". Lokaliteti tipa "ekstrakcija i proizvodnja" svrstani su u kategoriju nalazišta – radionica, gdje su zabilježene aktivnosti

od ekstrakcije sirovog materijala do sistematskog rada na grumenima kako bi se pripravili primarni odbici (kao što je leval) ili čak do nekih specifičnih tipova retuširanih alatki.

Nalazi primarnih odbitaka i završenih alatki su rijetki, ali se to može pripisati činjenici da je vjerovatno većina završenih alatki i odbitaka transportovana kako bi se koristila na nekoj drugoj lokaciji.

Zaključak. Arheološko nalazište iz paleolita zanimljivo za dalje istraživanje zbog načina upotrebe i blizine ostalim paleolitskim lokacijama na teritoriji općine Tešanj. Nalazi ukazuju na korištenje ove lokacije kao lokacije za ekstrakciju (rudnik) i proizvodnju (radionica). Odavdje pripremljeni poluproizvodi i proizvodi transportovali su se dalje na obližnje lokacije.

SLIKA – Dijagram koji prikazuje doba kada je lokacija bila naseljena/korištena